Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Philosophia Aristotelica-Thomistica - Cod. Ettenheim-Münster 226

Endel, Roman
Majer, Ferdinand

[s.l.], 1731-1732

Articulus primus

urn:nbn:de:bsz:31-120354

Visual Library

depuratas à sensibus transmittitur ad mentem et ita ab intellectu apprehenditur tali modo cum sit sine sensibus. Sedet quivis sensibus habet apprehens. simplicis; earum ante sensus tunc propriè dirigit quod uni earundem affingit rationem generis alteri rationem speciei. 3tio rationem subjecti, quae ratio tum aequivoci, univoci. hoc modo est propriè apprehensio simplex totalis quae cum fiat per terminos sit

Quaestio 1ma.

De

Termino

Articulus Primus

Quid

sit Terminus

Num 1 q. n. Praenotandum 1o aliud esse vox, aliud nomen et aliud Terminus. Vox est illa sonus sive entitas realis soni ab homine in ore causati; huic ut sit nomen supervenit, quod ab hominibus sit talis vox instituta ad significandum aliquid, et tunc dicitur nomen vox significativa ad placitum et cum ante ut etiam in ipso sit terminus; 3tio cum etiam tunc dictio grammatica supervenit quod id significat rationem subjecti aut praedicati; cum igitur sit terminus = ex simplici entitate reali soni. Sed fit vox et significativa Rei.

Num 2 q. n. Praenotandum 2o Signum est id, quod potentiae cognitivae aliud à se repraesentat. Dicitur potentiae cognitivae ut excludantur impressiones sensuum et phantasmata, quae non sunt potentiae cognitivae, sed tantum imaginatione quod repraesentat ea sub aliqua specie clangentis sed 3tio praesentata sit et mirare in phantasia quasi . . . . ut sit signum nisi quatenus afficit speciem soniti campanam quod ad intellectum pertinet iudicare. Dicitur aliud à se repraesentat, quod potest fieri dupliciter, vel cum signum ipsum 3tio cognoscitur ante quam cognoscat id quod significat, et est signum instrumentale; ut e.g. fumus cognoscitur primo, quam cognoscatur ignis latenter significatus. Signum 2o . . . cognoscitur, nisi mediante quae significat ut in cognoscitur, et intellectus cognoscens . . . ante 3tio . . . sed species intentionales mari . . . quam cognoscatur ipse ignis, et hoc est signum dicitur formale. Signum autem in forma . . . dividitur sub naturale et ad placitum: naturale dicitur, quod ex natura communi aliud repraesentat e.g. gemitus dolorem, fumus ignem. ad placitum, quod

ex institutione hominum significat, ut hedera vinum vendibile, homo Latinis significat humanam naturam etc. de hoc nostro signo ad placitum in ordine ad terminum est quaestio et ideo

Quaeritur 3io cum de rebus in voce velimus disserere, ipsas autem in se proponere in medium [illegible] nequeamus, utimur talibus vocibus, quae ad eas significandas sunt institutae. ipsae autem voces proinde signa esse [illegible] quatenus naturaliter ex [illegible] edito nobis significant aliquid [illegible] [illegible] et de hoc non curat dialecticus. Voces sunt signa, in quantum conceptus nostros quos nos homines [illegible] vocibus invicem manifestare [illegible] proinde. ipsae aliis manifestant et significant id, quod [illegible], et [illegible] significant nos de hac aut alia re [illegible] [illegible] et [illegible] sunt signa ipsarum rerum, quatenus [illegible] manifestant conceptus nostros [illegible] etiam ipsas res. de quibus conceptus [illegible]. vox igitur est signum rerum [illegible] significat formalis ut [illegible], generis [illegible] [illegible] animal est genus, homo est species [illegible] prout animal et homo est signum significans [illegible] [illegible] [illegible] etiam prout significant conceptum [illegible] sunt genus aut species, absurdum enim esset dicere [illegible] conceptus [illegible] animal est genus. sed prout animal et homo sunt signa rerum [illegible] naturae [illegible] et naturae humanae sunt genus et species. [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] sunt apta inesse pluribus: bene [illegible] advertendum est, voci [illegible] signum rerum advenire signum formale ut speciei generis: [illegible] [illegible] quae proprie sunt termini [illegible] et signa formalia adeoque [illegible] [illegible] etiam est signum et hinc

Conclusio [illegible] terminus formalis in communi sumptus bene definitur, quod sit signum formaliter constitutivum artificati [illegible] simplicis Num 32 us.

[illegible] ad explicationem bonitatis definitionis. dicitur signum, [illegible] quod convenit cuilibet signo: sicut enim alia signa aliud a se significant ita et genus, species praeterea quod nihil in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. dicitur etiam [illegible] id quod significat [illegible] [illegible] naturam et [illegible]. [illegible] dicitur signum [illegible] signo formali aut [illegible] [illegible] definitionis [illegible] [illegible] mentali vocali, et [illegible] mentalis enim terminus cum aliud nihil sit nisi conceptus mentis formaliter constitutivus artificati [illegible] simplicis interni, [illegible] ante num. 30 dictum [illegible] conceptus [illegible] [illegible] [illegible] ex ibidem allata ratione esse signum formale terminus mentalis est signum formale. vocalis vero cum sit vox constitutiva artificati simplicis externi vocalis vox autem [illegible] [illegible] [illegible] significatur [illegible] [illegible] id quod significat, est signum instrumentale, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Dicitur 2º formaliter constitutivum ut excludantur signa materialia eiusdem generis, videre et etiam signa grammaticaliter constitutiva artefacti logici vi syllabas aut litteras etc.

Dicitur 1º artefacti logici simplicis, quod utrumque differt ab artefacto logico quod est propositio, syllogismus etc. licet enim propositio ut sit praemissa sit pars artefacti logici quod est syllogismus cum terminis et [illegible] sit propositio composita ex terminis, terminus autem debet esse quid simplex et elementum in quod resolvitur omnis propositio localis, quemadmodum dictio grammaticalis est elementum quod ex quo fit et in quod resolvitur omnis propositio grammaticalis propositiones non possunt esse termini.

Constituitur ut sic dictum est terminus respectu logicae se habet sicut dictio respectu grammaticae constituentis terminus est id in quod tamquam in elementum simplex resolvitur omnis propositio localis, sed non omnis enunciatio est propositio localis verum etiam [illegible] oratio etc. quod terminus definiri debet non tantum in ordine ad propositionem, quod [illegible] fit, si dicat terminus est id in quod resolvitur propositio sed etiam in ordine ad alia artefacta logica quod fit [illegible] data definitione.

Num: 000 Quaeres 2º Terminus enunciatio atque bene definitur quod sit id in quod resolvitur propositio tamquam in subiectum et praedicatum.

Resp. Terminus ut sic bene potest dici etiam simplex, in quod resolvitur omnis propositio localis, quod etiam a genere ad speciem bene dicitur termino enunciatur esse id, in quod resolvitur enunciatio non tantum in etiam simplex, sed tale etiam simplex quod sit praedicatum et subiectum, nam licet praedicatum et subiectum est proprie definitio enunciationis ab alio artefacto logico v.g. a syllogismo. Syllogismus enim licet habeat enunciationes, illa tamen respectu syllogismi sunt partes seu praemissa et ut tales non habent praedicatum et subiectum sed maiorem extremum, minorem extremum et medium terminum. Bene autem in definitione termini enunciativi additur tamquam in praedicatum et subiectum, et hinc sicut in dictione ut sic additio in syllabas et litteras est materialis et grammaticalis, ita et resolutio enunciationis in adverbia propositiones et adverbia est quo grammaticaliter constitutum est in se terminus prout sit propositiones sed prout materialiter acceptae possunt subire rationem subiecti aut praedicati. Habes quod data definitio genus et differentiam. Genus id in quod resolvitur et terminus ut sic fit idem in quod resolvitur propositio localis, differentia autem habet quod particula propositio tamquam in subiectum et praedicatum, per quas differt ab omni alio artefacto [illegible] non est propositio seu potius enunciatio. Ad definitionem habens genus et differentiam est bona quod et illa est bona. Ex quibus quaeritur.

Num 0qm Inferes 2º Vocem tripliciter posse considerari a logica, 1º prout est ordinabilis proxime aut propositio ad ordinata ad artefactum logicum conficiendum, et sic etiam terminus et sic est terminus in communi ut sic simpliciter etc. aut 2º prout actualiter constituit enunciationem tamquam actuale subiectum aut praedicatum, et sic est

unq enunciativq: aut 2do pront vox ē pars enunciatis n̄ ad̃ se posita
[illegible] posita in Syllmo et sic ē unaq, aut unq extream ē medq sūnq.

Inferess 2dum proe et dici pare extra proē pront nempe vox extra — Num 3ius.
proē dicit proximam ordinē ad arte [illegible] [illegible]. quo prob 1o cū tal
modo vox [illegible] participat [illegible] sūnq, simplex dicit cū
ibidē [illegible] n̄ [illegible] et hinc verbo in [illegible] posita dicit
[illegible] n̄ [illegible] sic dicit hō [illegible] licet actu n̄ videat,
modo habeat potentia videndi. Ergo quā talis vox licet n̄ [illegible] proē
[illegible] ē tn̄ pars [illegible] actualis; partes habet in partibus [illegible]
[illegible] vg aā Petri in caelo; et in artificialibq nempe in delubro
et ordinato ad statua dicunt et sunt partes [illegible] actuales [illegible]
quā dicunt ordinē reale ad sua tota sicut et in politicis [illegible] unq
Regionis dicit pars licet actu n̄ existat in illa Regione quo et talis
vox licet actu n̄ sit intra proē, ordine tn̄ ratis ad proē ē pars
[illegible] licet vero sit tale parte [illegible] agit [illegible] proxima
requirere etiā exercitiū [illegible] quod ē [illegible] et [illegible]
atq 3io hoc agit de 1a mentis operatione [illegible] de ea et sic
quā una n̄ ingredit [illegible] ceterisq. [illegible] quod idē ē una [illegible] abalteri;
quo etiā idq [illegible] tractat in 1a mentis operatione n̄ debet ingredi [illegible]
ceteris; cū agit [illegible] agat de [illegible] [illegible] n̄ cū video de quo aliud agat:
n̄ debet involvere [illegible] [illegible] enuncian involveret ante [illegible]
daret sūnq qui n̄ dat extremū proēs.

Inferes 3io proē ē, quae habet [illegible] [illegible] et [illegible], quā [illegible]
explicite posita dicat [illegible] de [illegible] adiacente vg: Petrus ē hō. — Num 5ius.
Si unū extremorū sit implicite positū dicit de 2o adiacente ut
vg Petrus [illegible], idē ac Petrus ē existens idē dic si [illegible] sit implicite
posita eq Petrus [illegible] [illegible] ac Petrus ē [illegible]. et tande 3io
ubi [illegible] pront [illegible] dicit de nullo adiacente vg. amo implicite cū
idē [illegible] ac ego sū amans; quod ultimū [illegible] sit dicendū proēs
ē licet in [illegible] [illegible] explicite et implicite. nihil [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] proē, quā [illegible] [illegible] [illegible] sūnq complexq
licet [illegible] [illegible] implicite [illegible] [illegible] nempe ex [illegible], quā
amo implicite [illegible] [illegible] et [illegible], de [illegible] tn̄ [illegible] inferius
explicatē.

Inferes 4to. [illegible] proē dupliciter accipi, [illegible] et [illegible], primo — Num 3[illegible]
se habet [illegible] [illegible] [illegible] actu [illegible] officiū [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] et hoc modo n̄ [illegible] sūnq [illegible] enunciativq; ut
[illegible] [illegible]. in [illegible] [illegible]. [illegible] in [illegible] [illegible]. licet forte [illegible]
[illegible] etiā [illegible] accepta proē [illegible] [illegible] simplicē ex eo quod dicat

ordine ad arte[m] seu [illegible] habeat prout quae hic [illegible] habi[tu]s n[on] s[un]t, adeoque [illegible] participare. Definitio [illegible] [illegible] habet [illegible] constitutivum artef[acti] [illegible] simplicis de se [illegible] n[on] esse [illegible] verbum suum nisi per ordinem [illegible] ad [illegible] et [illegible] n[on] esse nisi p[er] hunc ordinem. [illegible] hac de re [illegible] specificative sumpta [illegible] seu prout exercet officium neque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] neque [illegible] utrique [illegible] de quo [illegible] [illegible] partes de adverbijs [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] eg. [illegible] e[st] adverbium de [illegible] [illegible] [illegible] adverbium. hac ideo [illegible] in scriptis dedi, q[ui]a si bene notent[ur] obiect[ion]es o[mn]es, quas hic apponere longum esset, facili labore solvuntur. [illegible] [illegible] dabo [illegible]

Nma obm. Obiices 1o contra [illegible] [illegible] [illegible] in communi [illegible] [illegible] [illegible] vox [illegible] ad placitum [illegible] [illegible] [illegible] definitio e[st] peregrina [illegible] n[on] admittenda.

[illegible] [illegible] vocalis in communi [illegible] ca[illegible] prout abstrahit a [illegible] [illegible] et scripto [illegible]. [illegible] igitur definitio [illegible] debeat convenire [illegible] [illegible] et [illegible] data conveniat [illegible] peregrina [illegible] e[st] admittenda

Instabis Aristoteles 1o [illegible] [illegible] definit nomen et verbum vocale [illegible] [illegible] [illegible] vocalis [illegible] e[st] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] eodem nomen et verbum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] supposuit Aristoteles notitiam generis seu [illegible] [illegible] prout involvit mentale vocale et scriptum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] nobis notiores [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] artes [illegible] [illegible] in [illegible] nobis notiores et [illegible] familiari [illegible] inter se [illegible] magis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vocale

Dices [illegible] definitio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] clarior [illegible] [illegible] [illegible] e[st] bona. [illegible] [illegible] [illegible] clarior [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] est et [illegible] ca quae [illegible] an [illegible] et [illegible] [illegible] verum e[st]. [illegible] in ordine ad [illegible] [illegible] [illegible] definitio [illegible] quae quidem [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible], e[st] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] antequam [illegible] dari definitio [illegible] [illegible] de [illegible] in [illegible] [illegible] clarius innotescat. [illegible] [illegible] sufficeret nulla posset dari definitio [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] communiter ad [illegible] definiri soleant, quae [illegible] ab initio [illegible] [illegible] [illegible]

Nma ogm Obiectio contra N: 2dum. [illegible] dicitur a [illegible] [illegible] [illegible] extra [illegible] n[on] [illegible], [illegible] nec [illegible] [illegible]. [illegible] 1o [illegible] [illegible] [illegible] dicitur a [illegible] ita D. Thomas; [illegible] a [illegible], [illegible] nec [illegible] [illegible] [illegible] n[on] [illegible] nec dux [illegible] n[on] [illegible] exercitum.

[illegible] [illegible] [illegible] dicitur a [illegible] [illegible] a suo 1o principali [illegible] partiali et inadaequato officio [illegible] [illegible] a suo [illegible] et [illegible]

officio suo et completa modo. quod voces extra propositionem non sunt termini
quoad officium principale licet in particulare c. quoad officium
speciale etc. Deinde quod frequenter voces actu terminent, complet id
eorum officium principale. Nec id quod a principali denominatio dicitur
sumitur ab actu secundo termini, utpote ante sufficit ad terminum
proxime esse aptum terminare sicut ad denominationem lapidis et ducis
proxime esse aptum ledere et ducere.

Instabis de ratione signi est actu significare, quod etiam de ratione termini
actu terminare. Nego paritatem signum enim in sua definitione N: 80
posito dicitur quod id repraesentat aliquid ante quod id constitutivum
non dicitur actu cum propositio v. N: quod dicitur, quod ne spectat de ratione
signi sit actu significare remque enim quod antequam non est actu significat
saltem significare. Sufficeret dicitur aptitudo proxima significandi praeter
de terminis.

Urgebis terminus est collective actu significans quo est actu terminans
ostendit propositionem parit. Terminus enim ut Num 39 dicitur collective
sumi debet esse nomine grammaticale assumptum ad aliquid significandum
quoniam quivis terminus utique involvit actu significationem. Licet quivis
hic et terminus actu involvit rationem utique; idque ideo
sumitur hoc sit fieret non esse ... debet esse hoc ... sumitur
... terminus actu terminans. Et hic propositio terminus sunt hoc
respectu sumitur non dicitur ... quod terminus non actu terminans,
non sit terminus atque ac terminus est ...

Urgebis iterum si terminus extra propositionem posset esse verus terminus
tunc ideo fieret: quod etiam extra propositionem ut dictum est n: 31 Num 41 m
posset esse pars. Sed non potest esse pars. quod sic probatur licet ut mentis
operatio posita ordinationes ordinet tamen ... ... non est pars
... quatenus propositio est in systemate et tunc non ordinatur.
... actu ... ordinatio completa quo etiam licet terminus ordinet
et ... proprie ... non est pars nisi ... .

Ad hoc 1o n: ... quod ... mentis operatio ordinet ad eam, aliud
... operatio ... ... et aliud objectum, terminus seu propositio
quatenus terminus ordinatur ad propositionem non ante operationem ... ad eam.

Ad hoc 2o c n ... licet enim vox extra propositionem non possit esse pars,
quoad exercitium accidentale, potest tamen esse quoad ... et vera

parti, instãa hbbs de ea Sctri suspeng ad ſbaõ repartũ
ra mentis, operaõ eã fit quoniã in Suis extremis effectũ
& fuit ipsãe ñ ante, q̃a in Dimis cu Loco eea ſit ordinari
ad totũ Silicet ſpõe

Nim ſpns. urgebis lare obiicão ultimo ad Loc ut vox ſit pdita et Sctũ
ñ sufficit q̃ sit ordinata ad eẽ pdita et Sctũ ſq deſet
actu mẽe ſpoi q̃o ade dicendũ de Dimo. Q̃ ñ q̃titate
pditũ eni ẽt Sctũ dicit in ea actu, unũ eni ẽ q̃ ẽt ad
ceteros et ceterorũ de quo est eẽe cosẽs bis dicit actũ in
ante Dimo ſ ti ẽstrũ dicit q̃ pditũ et Sctũ ẽfit in relãe
rois, qua unus ẽts adoeteru, ẽta Dimo ẽfit in relae
rais, qua vox ad ẽpenda ſpõe ordo et refert.

Nim ſpns. obiicis ultimo cu Conibricensibg qui cũ ña Sẽã ex dn̄ Levibg
argtu certa docet eorũ vba hic adduo ſt ante hac. dicere
Sẽã negat vocis extra ſpõe proprie poni eẽ Dimos et ex eis
facile suadetur.

Pm q̃a voces extra ſpõe ñ pount vere appellari extrema ut patet
in punito respectũ Dimeã.

2o q̃a sola illa ſptea seu aptitudo vocũ ñ sufficit ut ſpõs dicat
resolvi in illas, ſpõe ñ ſt resolvi in partes, nisi ex ẽsqaetu ẽfat.

3o q̃a vocibg extra ſpõe ñ premunt ſptes dimũ eq suppão et

4to denique q̃a una et eade vox eg ho eẽt pditũ simul et Sctũ
eo extra ſpõe sit ad utrumqo indifferens et habeat aptitudinẽ
ad utrumqo, q̃ dn̄ absurdum, cu pditũ et Sctũ sit ẽpes Dimo
ide ante sub diversi ẽebg eẽ ñ poit. Ẽsi ariete,
ad quos bevine, Solide dn̄

Pdo ja duo argta ẽtũ pbe ñ eẽ Dimos enumeratiwos, ñante
ſpeg eẽ Dimos sub alia ẽeue qn ſit Dimg enuntiong & N: q̃o
aut ſpdo aliter ñ eẽ extrema ẽnãd aitea exercitu, q̃de ade
Dimõ i paritate de punito aſsunto ẽ ne, Dimeã dicit q̃ronĩ ex
punitis libet puncta actu ñ dimment nisi eorũ duo sine ac
initio alterũ ñ fine; ita voces latinae etiam ſpestro ſt inĩcet
actu ñ ẽferant, q̃dem amabo libro clauso ẽfiant, ẽfiare e
ſpeã ẽtũ q̃ aliud restare. q̃do ante repraesentant libro clauso
q̃ partes dicendũ de Dimo. etiã q̃d verũ q̃ proprie ñ
poit resolvi in partes res alig nisi, ẽt ex ijs ſit ẽpoſita cu

resolui actu intelligat exercitium ordine complexum terminus ut sic sit audibilis terminus est sic erit audibile, terminus autem enuntiativo proprium et sic vox obiectiva manet solum

Respondeo ad omnia vocibus extra propositionem non convenientis proprietates absolutae ipsis modo debitae sed in statu debito quod non convenientis proprietates in alio statu est exercitio audibile debitae etc. Suppositio, ampliatio etc. proprietates vocum pront aliter applicantur in propositione per modum subiecti et praedicati et hinc dicitur subiectum supponere, et subiectum supponere; sicut ergo nec datur vere praedicatum nec subiectum extra propositionem ita nec suppositio utpote proprietas non absolute sed pro statu enunciativo debita, est aliter quam est proprietas hominis quae est solum in humanis infirmitatibus non datur pro statu sed tamen pro statu viae, in statu patriae erunt eadem minime. proprietas autem terminorum absoluta est aptitudo et propria capacitas quod voces potius categorematici quam syncategorematici termini etc. id quod clarius patebit, ubi de suppositione

Respondeo ad quartum 1o negando suppositum quod possit extra propositionem dari subiectum et subiectum praedicato tantum non praedicato quod dari possit non tamen una vox simul esset subiectum et subiectum non enim dicimus quod vox inde sumpta esset potius hoc quam aliud. sic etiam esset quasi materia indifferens subsequens per relationem rationis vox ordinaretur et disponeretur ad esse potius praedicati vel subiecti quae stante ordinatione ad utrumque esset indifferens, subsequenter per aliam relationem rationis mutaretur ipsa dispositio et ordinaretur ad alterum ex duobus praedictis hoc autem non est esse simul et sine sub diversis statibus, alias in omni propositione praedicatum esset subiectum, cum possit per aliud actum intellectus praedicatum mutari in subiectum. et ita antea vel quantocius ibi amittere complexionem

Haec fusius et explicatius dicta velim, eo quod centum inter viros vix unus Summulistarum bene sciat, quid sit terminus, cum tamen, in qua ipsae fieri soleant, quaeso sit quod et terminus

Articulus 2us.

Quotuplex sit terminus

Postquam novimus quid sit terminus non tamen enuntiativus sed tamen simplex venio tandem ad divisionem praecedentis quod triplex sit terminus. ac tamen cum tamen per normam sit tamen divisio si eas nimium confundendo tradamus, et ab confundens speciem actum in diversitatem est eo distinctius obiectum ipsa contra divisionis vocum secundas satis.